



อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, วิกฤตไทย วิกฤตเอเชีย

กรุงเทพฯ: สิ่งพิมพ์ลำดับ 69 สถาบันเอเชียศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2542

วิ ระ ศั ก ติ กั ร ตี ว ร ณ์ ห นั ก

วิ

วิกฤตไทย วิกฤตเอเชีย เป็นสิ่งพิมพ์ลำดับที่ 69 ของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตีพิมพ์ในปี 2542 เขียนโดยคุณอุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ ซึ่งเป็นนักวิจัยประจำสถาบันเอเชียศึกษา หนังสือ “วิกฤตไทย วิกฤตเอเชีย” มีลักษณะเป็นหนังสือรวมบทความที่เขียนขึ้นต่างกรรมต่างวาระในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาแล้วนำมาเรียบเรียงเข้าด้วยกันประกอบด้วยบทความย่อยๆ 35 เรื่อง โดยลำดับเนื้อหาจะแบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ (1) วิกฤตไทย (2) วิกฤตเอเชีย (3) วิกฤตเอเชียกับคน และ (4) วิกฤตเอเชีย: คนกับความคิด แม้ว่า “วิกฤตไทย วิกฤตเอเชีย” จะมีลักษณะเป็นหนังสือรวมบทความ แต่ผู้เขียนได้ทำการปรับเนื้อหาตลอดทั้งเล่มให้มีความสอดคล้องกัน เพื่อนำมาตีพิมพ์รวมเป็นหนังสือเล่มมได้ที่น่าสนใจ

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่การติดตามวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด โดยมีการวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจที่ผ่านมาอย่างเป็นอิสระจากทัศนะของผู้เขียนเอง จึงเป็นการให้มุมมองเฉพาะที่น่าสนใจสำหรับผู้อ่าน นอกจากนี้ผู้เขียนได้วิพากษ์วิจารณ์

กับความคิดเห็นที่หลากหลายในช่วงเวลาเดียวกัน โดยอ้างอิงเอกสารส่วนใหญ่จากบทความในหนังสือพิมพ์และวารสารต่างๆ อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้หนังสือเล่มนี้ก็แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของภูมิปัญญาในสังคมไทยที่ไม่อาจสร้างข้อเสนอที่เด่นชัดเกี่ยวกับวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ ดังในส่วนที่ (4) วิกฤตเอเชีย : คนกับความคิด ผู้เขียนได้นำข้อเสนอของนักคิดต่างประเทศสองท่านไว้ในหัวข้อย่อย 2 เรื่องคือ “เบน แอนเดอร์สัน กับวิกฤตเศรษฐกิจไทย” และ “วอลเดน เบลโลกับวิกฤตเศรษฐกิจไทย” อันแสดงให้เห็นความแตกต่างที่เด่นชัดระหว่างปัญญาชนไทยซึ่งไม่มีข้อเสนอเกี่ยวกับวิกฤตครั้งนี้กับนักวิชาการต่างประเทศอย่างวอลเดน เบลโล ที่ไม่เพียงแต่สร้างคำอธิบายให้กับวิกฤตครั้งนี้ได้เท่านั้น หากยังสามารถอธิบายได้เร็วทันเหตุการณ์อีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นในหนังสือเรื่อง “โศกนาฏกรรมสยาม” ของเขาได้มีข้อเสนอเรื่อง “ละทิ้งโลกาภิวัตน์” (DeGlobalisation) ให้กับวิกฤตครั้งนี้ด้วย ดังนั้นย่อหน้าท้ายสุด แผ่นสุดท้ายของ “วิกฤตไทย วิกฤตเอเชีย” จึงสิ้นสุดลงที่ข้อความว่า “อ่านหนังสือ ‘โศก-

นาฏกรรมสยาม' จบแล้ว จนปานนี้ไม่รู้ว่ามีนักวิชาการไทยตัวโตๆหรือพวกที่เรียกกันว่า 'ปัญญาชนสยาม' หายไปไหนกันหมดวะ!"

แม้ว่าผู้เขียนจะไม่สามารถสร้างข้อเสนอที่เป็นทางออกให้กับวิกฤตครั้งนี้ได้ แต่หนังสือเล่มนี้มีแนวคิดในการอธิบายวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนพอสมควรในวิกฤตไทย วิกฤตเอเชีย" ได้เสนอภาพการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อยู่ 3 ประการ กล่าวคือ ประการแรก ภาพการสิ้นสุดยุค "เจ้าสัว" ของนายทุนไทยเชื้อสายจีนรวมไปถึงการสิ้นสุดของสายสัมพันธ์ทางธุรกิจการเมืองแบบเก่า โดยผ่านการปฏิรูประบบราชการ และการเปิดเสรีภาคธุรกิจให้กับการลงทุนจากต่างชาติ ด้วยการแก้ไขกฎหมายทางเศรษฐกิจที่สำคัญหลายฉบับ ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ว่า เป็นการสิ้นสุดของอำนาจเก่าที่เป็นพันธมิตรกันระหว่างข้าราชการและพ่อค้า ทำให้ทุนต่างชาติโดยเฉพาะชาติตะวันตกเข้ามาแทนที่จากการเข้ามาถือหุ้นใหญ่ในธุรกิจต่างๆ กระบวนการนี้มีกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เป็นหัวหอกสำคัญที่เข้ามาตกลงกับรัฐบาลไทยให้ทำการปฏิรูปกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่กีดขวางทุนตะวันตกไว้ โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้สนับสนุนสำคัญ

ประการที่สอง ภาพการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชีย ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของสหรัฐอเมริกาที่มีกับประเทศไทย ตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยทำการวิเคราะห์ผ่านบทบาทของ IMF ในการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทย ทั้งนี้ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สอง IMF เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศไทยมา 3 ครั้งแล้ว คือในช่วงทศวรรษ 1960, 1980 และ 1990

ในช่วงแรกมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทย เพื่อเป็นการสกัดกั้นลัทธิคอมมิวนิสต์ที่กำลังขยายตัวในช่วงสงครามเย็นนั้น ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทสูงมาก ต่อมาในช่วง

ที่สอง ในสมัยรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อช่วยเหลือประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์น้ำมัน ในการช่วยเหลือครั้งนี้สหรัฐเข้ามามีบทบาทควบคุมนโยบายภายในประเทศน้อยมาก และในช่วงที่สามนี้ สหรัฐอเมริกาได้พยายามกลับมามีบทบาทหลักโดยกีดกันญี่ปุ่น ให้ดำเนินนโยบายตามกรอบที่สหรัฐวางไว้ โดย IMF ได้พยายามจำกัดบทบาทของประเทศญี่ปุ่นให้เหลือเพียงผู้ออกเงินกู้สมทบรายหนึ่งเท่านั้นในช่วงต้นวิกฤตไทย แต่ภายหลังญี่ปุ่นก็พยายามเข้ามามีบทบาทในการดำเนินนโยบายการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ประเทศไทยตามแนวทางของญี่ปุ่นเอง ภายใต้ "แผนมียาซาว่า" จากการวิเคราะห์บทบาทของ IMF ในการให้ความช่วยเหลือกับประเทศไทย ทำให้เห็นถึงการเมืองในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ในทศวรรษ 1990 และแสดงให้เห็นภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในเอเชียที่กำลังเปลี่ยนไป โดยผู้เขียนใช้กรอบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการวิเคราะห์วิกฤตเศรษฐกิจไทย อันเป็นมุมมองที่แตกต่างไปจากความคิดเห็นโดยทั่วไปของผู้อื่น

ประการที่สาม "วิกฤตไทย วิกฤตเอเชีย" ได้ให้ภาพวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในเอเชียและรัสเซียอีกด้วย โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างนโยบายการเปิดเสรีตามแนวทาง IMF ของประเทศไทย กับนโยบายการควบคุมเศรษฐกิจภายในประเทศของรัสเซีย ฮองกง-จีน และมาเลเซีย โดยผู้เขียนมองว่าประเทศไทยดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจตามแนวทางของ IMF โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อประชาชนเท่าไรนัก ในทางตรงกันข้ามประเทศรัสเซีย ฮองกง-จีน และมาเลเซียได้เลือกดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่แตกต่างไปจาก IMF ทั้งนี้โดยคำนึงถึงผลกระทบกับผู้คนภายในประเทศเหล่านั้นเป็นสำคัญ ในขณะที่ประเทศเอเชียอื่นๆ ซึ่งต่างก็ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ เช่น เวียดนาม ลาว ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ได้ดำเนินนโยบายทาง

เศรษฐกิจอยู่กึ่งกลางระหว่างไทยกับมาเลเซีย คือ แม้ว่าจะทำตาม IMF แต่ก็มีอิสระในการดำเนินนโยบายได้สูงกว่ารัฐบาลไทย

วิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางในภูมิภาคอาเซียน เช่น โครงการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าในประเทศลาวอยู่ในภาวะชะงักงันหรือในอินโดนีเซียเป็นการสิ้นสุดระบอบซูฮาร์โตที่ปกครองประเทศมาอย่างยาวนาน “วิกฤตไทย วิกฤต

เอเชีย” จึงเป็นจุดเปลี่ยนแปลงสำคัญในภูมิภาคเอเชียอีกครั้งหนึ่ง

วิกฤตทางเศรษฐกิจครั้งนี้ ในด้านหนึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบทั้งคนรวยและคนจนให้บอบช้ำโดยทั่วกัน แต่ในอีกด้านหนึ่งวิกฤตครั้งนี้ก็ควรเป็นจุดเริ่มต้นการแสวงหาทางปัญญาให้กับชนผู้ใฝ่ใจปัญหาบ้านเมือง ซึ่ง “วิกฤตไทย วิกฤตเอเชีย” ได้เป็นอีกแรงหนึ่งที่เพียรฉายภาพวิกฤตครั้งนี้ได้อย่างน่าสนใจ